

Vergaderjaar 1999–2000

26 256

Wijziging van de Mediawet en de Tabakswet (implementatie wijziging richtlijn «Televisie zonder grenzen»)

Nr. 21

VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG

Vastgesteld 1 mei 2000

De vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen¹ heeft op 12 april 2000 overleg gevoerd met staatssecretaris Van der Ploeg van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen over **de brief van de staatssecretaris van 17 maart 2000 ter aanbieding van de conceptlijst evenementen in het kader van «Televisie zonder grenzen»** (26 256, nr. 19).

Van dit overleg brengt de commissie bijgaand beknopt verslag uit.

Vragen en opmerkingen uit de commissie

Mevrouw **Van Zuijlen** (PvdA) merkte op ambivalent te staan ten opzichte van de voorgestelde conceptlijst. Naast een open aanbod zal op grote schaal doelgroepprogrammering ontstaan en via internet is zelfs individuele programmering mogelijk. Dan is een dergelijke lijst overbodig. Zullen de omroepen die op het open net uitzenden de lijst ook als een verplichting ervaren? En hoe zal Europa reageren? Welk effect zal de lijst hebben op de inkomsten van de voetbalclubs? Moeten de clubs zich juridisch aan deze lijst houden? Kan een club weigeren en alleen onderhandelen met een betaalkanaal?

Van het Europees kampioenschap voetbal (het EK) en het wereldkampioenschap voetbal (het WK) staan ook wedstrijden op de lijst waarin het Nederlands team niet speelt. Gaan de open netten die wedstrijden dan inderdaad integraal uitzenden?

Elke deelnemer aan de Europacup kan nu alleen maar zaken doen met de open netten. Worden alle wedstrijden ook werkelijk uitgezonden?

En hoe gaat het bij tennisevenementen die niet op de livelijst voorkomen als plotseling een Nederlander doordringt tot de halve finale of tot de finale?

In een veranderend medialandschap verdwijnen oude zekerheden terwijl daarvoor nog geen nieuwe in de plaats zijn gekomen. Slechts in die omstandigheid en in het licht van de tijdelijkheid van de lijst vond mevrouw Van Zuijlen de lijst redelijk evenwichtig.

De heer **Nicolai** (VVD) herhaalde principieel helemaal geen voorstander te zijn van een benadering via een dergelijke lijst. Een van de belangrijkste bezwaren is dat deze een extra drempel opwerpt voor digitalisering van

¹ Samenstelling:

Leden: Van der Vlies (SGP), Schutte (RPF/GPV), Van de Camp (CDA), Van der Hoeven (CDA), voorzitter, De Vries (VVD), Van Zuijlen (PvdA), Rabbae (GroenLinks), Lambrechts (D66), Dittrich (D66), Cornielje (VVD), Dijkzma (PvdA), Cherribi (VVD), Rehwinkel (PvdA), ondervoorzitter, Passtoors (VVD), Wijn (CDA), Ross-van Dorp (CDA), Örgü (VVD), Nicolai (VVD), Kortram (PvdA), Halsema (GroenLinks), Eurlings (CDA), Belinfante (PvdA), Van Bommel (SP), Barth (PvdA), Hamer (PvdA). Plv. leden: Schimmel (D66), Stellingwerf (RPF/GPV), Mosterd (CDA), Atsma (CDA), Van Baalen (VVD), De Cloe (PvdA), Harrewijn (GroenLinks), Bakker (D66), Ravestein (D66), E. Meijer (VVD), Valk (PvdA), Udo (VVD), Van der Hoek (PvdA), Blok (VVD), Verhagen (CDA), Schreijer-Pierik (CDA), Rijpstra (VVD), Brood (VVD), Middel (PvdA), Vendrik (GroenLinks), Visser-van Doorn (CDA), Gortzak (PvdA), Poppe (SP), Arib (PvdA), Spoelman (PvdA).

de kabel. Bij een gedigitaliseerde kabel neemt iedereen een abonnement en kan zelf kiezen wat hij wil zien.

Het gaat vooral om het recht op informatie. Er moeten in ieder geval samenvattingen uitgezonden worden van de dingen die hebben plaatsgevonden. Dat is een zeer wezenlijke principe. Verder moet er sprake zijn van een redelijke prijs en dat is iets anders dan voor of achter de decoder of al dan niet via het open net uitzenden. De heer Nicolaï meende dat met de voorgestelde lijst aan beide punten geen recht gedaan wordt.

Ook is niet duidelijk wiens belang hiermee wordt gediend. Het moet gaan om het belang van de kijker, maar het lijkt meer te gaan om de belangen van de omroepen. De staatssecretaris geeft immers aan dat het belang van de kijker wordt afgewogen tegen het belang van de andere betrokken partijen (de omroepen en de rechthebbenden). Welk belang heeft de omroep dat de kijker niet heeft? Het is ook niet goed dat het wordt opgehangen aan kijkcijfers. Het is absoluut niet waar dat de lijst alleen evident van algemeen belang zijnde zaken bevat, waarbij een reëel risico bestaat dat zij niet voor een redelijke prijs te zien zijn.

De heer Nicolaï stelde met nadruk dat het helemaal niet nodig is dat Nederland een lijst maakt. Er zijn ook landen in Europa die van plan zijn geen lijst te maken, terwijl de meeste andere landen een kortere lijst hebben. Het is dan ook teleurstellend dat juist deze staatssecretaris kiest voor zo'n bemoeizuchtige en conservatieve benadering.

De heer **Atsma** (CDA) meende dat het probleem juist is dat de kijker nu en op de middellange termijn absoluut niet kan kiezen tenzij hij betaalt. Op die manier blijft voor de «gewone man» veel buiten bereik.

Natuurlijk is elke opsomming arbitrair. Ten opzichte van de oorspronkelijke lijst zijn er een aantal evenementen verdwenen. Dat is jammer, want dat geldt ook voor de traditionals, de onderlinge wedstrijden tussen Ajax, Feyenoord. en PSV. Voor die wedstrijden bestaat een zeer grote belangstelling.

Het rijksbeleid is erop gericht om grote sportevenementen naar Nederland te halen. Als bijvoorbeeld de wereldkampioenschappen darts hier zouden worden gehouden, moeten de beelden daarvan voor iedereen via het open net bereikbaar zijn en niet achter de decoder verdwijnen! Dat geldt ook voor andere grote sportevenementen. En wat gebeurt er als er onverhoopt een nieuwe Europese voetbalcompetitie wordt gestart?

De heer Atsma vond het aantal cultuurevenementen op de lijst buitengewoon mager.

Met de komst van het breedbandig internet ontstaan er inderdaad veel nieuwe toepassingsmogelijkheden. Dat wil echter niet zeggen dat overal alles ontvangen kan worden tegen een aanvaardbaar kostentarief. Ook dan zal de gewone man fors in de portemonnee moeten tasten om die beelden te ontvangen. Daartegen moet een dam opgeworpen worden en dat wordt beoogd met deze lijst.

De heer **Bakker** (D66) sloot zich aan bij de reeds gestelde vragen. Ook hij meende dat de lijst enigszins met de rug naar de toekomst staat. Mits goed ingezet is de decoder voor iedereen een instrument om te kunnen kiezen wat men werkelijk wil zien. Het gaat daarbij om de vraag wat men krijgt voor een gering bedrag via een gratis kanaal of waarvoor men als abonnee grote bedragen gaat betalen. Dat is het wezenlijke verschil tussen het open net en gesloten uitzendingen.

De lijst moet slechts evidente zaken van nationaal belang bevatten waarbij een reële dreiging bestaat. Het gaat daarbij dan over het EK en het WK, wellicht de Champions League, de Olympische Spelen en misschien de Elfstedentocht. Alles wat meer aan die lijst wordt toegevoegd, is volstrekt arbitrair. Het criterium kijkcijfers is absoluut niet consequent gehanteerd. De heer Bakker zag geen enkele reden om er een aantal evenementen van culturele aard aan toe te voegen. Het is immers niet altijd even duidelijk of

het om evident van nationaal belang zijnde zaken gaat, maar wel duidelijk is dat er geen sprake is van een reële dreiging. Het Eurovisiesongfestival bijvoorbeeld wordt georganiseerd door de publieke omroepen, zit dus per definitie nu en in de toekomst op het open net en hoort dus op zo'n lijst niet thuis. Ook de lijst van culturele evenementen is volstrekt arbitrair. Het is niet aan de overheid om aan te geven welke culturele evenementen wel en niet te zien moet zijn op het open net.

De heer Bakker was dan ook niet voor deze lijst, maar wel voor een lijst waarop zaken voorkomen waarbij sprake is van een evidente dreiging.

De heer **Stellingwerf** (RPF/GPV) concludeerde uit de lengte en de inhoud van de lijst dat het culturele niveau in Nederland en Europa er schraal bijstaat. Het lijkt meer een brood-en-spelenlijst. Er is heel sterk naar kijkcijfers gekeken. Maar ook evenementen met lage kijkcijfers kunnen een groot algemeen belang en een bijzondere culturele betekenis hebben. Men zou zelfs de stelling kunnen verdedigen dat de kwalitatief beste programma's over het algemeen de laagste kijkcijfers hebben. De staatssecretaris lijkt echter van het tegenovergestelde te zijn uitgegaan. Beide benaderingen zijn dus arbitrair.

Het grote aantal sportprogramma's is vorig jaar gemotiveerd met het zogenaamde samenbindende karakter van de sport in de samenleving. De heer Stellingwerf vond dat een zeer oppervlakkige waarneming. Een dergelijke motivering tekent wederom de schraalheid van de samenleving. Ook hier is het tegendeel te beweren. Het samenbindende karakter zou wel gewicht in de schaal kunnen leggen als er bijvoorbeeld meer prioriteit wordt gegeven aan de gehandicaptensport. Die staat nu op de C-lijst, dus indirect en gedeeltelijk uitzenden. Dat staat in geen verhouding tot de honderden uren die de gewone Olympische Spelen krijgen. Hij pleitte er dan ook voor de Paralympics van de C-lijst naar de B-lijst te verplaatsen.

De heer Stellingwerf noemde het een gemiste kans dat er is gekozen voor een open net in plaats van voor de publieke omroep juist met het oog op een scherp onderscheid tussen commercieel en publiek. Dat zou nog wel eens problemen kunnen opleveren als te zijner tijd de individuele pakketten kunnen worden samengesteld.

De cultuurlijst is heel kort. De heer Stellingwerf pleitte ervoor alsnog de Mattheus Passion uit Naarden toe te voegen.

Ten slotte merkte hij op dat bepaalde evenementen gevrijwaard moeten blijven van exorbitante kosten zodat deze voor iedereen bereikbaar blijven. Hij verwachtte echter dat dit in de toekomst steeds minder het geval zal zijn.

Antwoord van de regering

De **staatssecretaris** stelde dat het kabinet unaniem achter de lijst staat. De lijst is een uitwerking van de Europese richtlijn «Televisie zonder grenzen». Het artikel inzake de evenementenlijst is op initiatief van het Europees Parlement in de richtlijn opgenomen, omdat men vreesde dat belangrijke sportelementen tegen zeer hoge prijzen alleen nog maar via betaaltelevisie aangeboden zouden worden. Doelstelling van de lijst is de bescherming van het recht op informatie en vooral het garanderen van een brede toegang tot nationale en internationale evenementen van aanzienlijk belang voor de samenleving. Dat betreft met name het EK en WK en de Olympische Spelen.

De lijst wordt opgenomen in het Mediabesluit. In de Eerste Kamer wordt het wetsvoorstel samen met de lijst behandeld op 30 mei 2000.

De huidige conceptlijst is een stuk korter geworden dan de groslijst. Dat is gebeurd naar aanleiding van discussies met de Kamer en met diverse andere partijen. Het belang van de kijker staat voorop, het gaat om de brede toegankelijkheid en het recht op informatie.

In artikel 72 van het wetsvoorstel implementatie richtlijn «Televisie zonder grenzen» worden de volgende voorwaarden genoemd:

- het evenement is van algemeen belang voor de Nederlandse samenleving;
- het evenement is van bijzondere culturele betekenis;
- het evenement werd in het verleden ook reeds op een open net uitgezonden en kon rekenen op een grote kijkdichtheid;
- het gaat om een groot internationaal sportevenement waaraan het nationale team deelneemt.

Er is een matrix gemaakt van deze vier criteria. De diverse evenementen zijn daaraan getoetst. Wanneer een evenement voldeed aan minimaal twee van die criteria heeft het een plaats gekregen op de lijst. Er is dus wel degelijk geprobeerd om elke zweem van subjectiviteit te vermijden en vast te houden aan deze vier criteria.

De staatssecretaris was de mening toegedaan dat er in de toekomst naast broadcasting ook sprake zal zijn van narrowcasting. Deze zullen elkaar voeden en versterken. De lijst is absoluut geen rem op de toekomstige digitale ontwikkelingen. Er is reeds een voortreffelijke internetsite, waarop bijvoorbeeld ook de Tour de France wordt uitgezonden en waarop in Nederland gewoon kan worden ingelogd. Er kan interactief gekeken worden. Er worden namelijk vier à vijf verschillende beelden gegeven, waarop men kan inzoomen. Dat is dus een heel ander product. Dergelijke zaken leveren straks voor een paykanaal de toegevoegde waarde c.q. de commerciële meerwaarde.

De traditionals worden live uitgezonden bij Canal+. Canal+ en de rechthebbers – de clubs verenigd in de NV Eredivisie – hebben zelf aangegeven grote bezwaren te hebben tegen plaatsing van de traditionals op de livelijst. De commerciële omroeporganisaties hebben aangegeven de nationale voetbalcompetitie te willen plaatsen op de samenvattingenlijst. De NOS noemt deze competitie zowel in verband met de livelijst als in verband met de samenvattingenlijst. Het belang van de kijker staat echter voorop en moet afgewogen worden tegen het belang van andere betrokken partijen. De nationale competitie wordt bijna een jaar gespeeld en verschillende clubs zijn daarbij van het begin tot het einde betrokken. Het belang van de kijker is vooral gediend met een totaaloverzicht van de competitie. Op grond van die overweging heeft het kabinet ervoor gekozen alle wedstrijden van de nationale competitie te plaatsen op de samenvattingenlijst. De onderlinge wedstrijden van Ajax, Feyenoord en PSV nemen een bijzondere positie in, de samenvattingen van die wedstrijden duren dan ook twintig minuten in plaats van tien minuten. De staatssecretaris meende dat daarmee recht gedaan wordt aan de traditionals.

Darts blijkt na voetballen en schaatsen de derde sport te zijn. Als bij de evaluatie na vier jaar blijkt dat de belangstelling voor darts op een hoog constant niveau staat, moet deze sport aan de lijst worden toegevoegd. De TT Assen is op de lijst gekomen vanwege de historische betekenis en is bovendien het grootste eendaagse sportevenement dat in Nederland plaatsvindt.

De Mattheus Passion is niet op de lijst geplaatst. Dit evenement is immers gericht op een beperkt publiek. Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld het Prinsengrachtconcert dat een zeer breed publiek trekt.

Het gaat om een level playing field voor de open en de gesloten netten. In Nederland is ongeveer 40% kijktijdaandeel publieke omroep en ongeveer 40% commercieel. Doel is zichtbaarheid en daar horen beide bij.

Met betrekking tot een mogelijke nieuwe Europa Liga merkte de staatssecretaris op dat de desbetreffende wedstrijden na de evaluatie eventueel op de lijst geplaatst kunnen worden wanneer zij aan de gestelde criteria voldoen.

Het Commissariaat voor de media ziet erop toe dat een en ander wordt uitgezonden. Het feit dat bepaalde evenementen op de lijst staan, kan

natuurlijk nooit verhinderen dat deze ook worden uitgezonden op pay-tv. Daarover wordt dan onderhandeld. Waarschijnlijk komen er dan aangeklede versies op internettelevisie, omdat daaruit veel toegevoegde waarde te halen is. De kale registratieversies zullen juist op de open netten worden vertoond.

Als bepaalde clubs de lijst negeren en alleen willen uitzenden via Canal+, is dit in strijd met het Mediabesluit. Het Commissariaat voor de media kan in een dergelijk geval een financiële boete opleggen en een vergunning intrekken. Met de lijst worden maatschappelijke randvoorwaarden neergelegd voor ontwikkelingen op het gebied van sport en televisie. Het zijn de krijtstrepen waarbinnen die markt moet opereren en de onderhandelingen moeten plaatsvinden.

Er is geen sprake van onteigening. Rechthebbenden hebben de vrijheid om met belangstellende omroepen te onderhandelen. De verplichtingen van de lijst gelden slechts voor het niet exclusief mogen uitzenden achter de decoder van bepaalde evenementen.

Natuurlijk is het een probleem als een en ander zich zodanig ontwikkelt dat er steeds meer achter de decoder geplaatst wordt omdat daarmee grote winsten gegenereerd kunnen worden die vervolgens aan de clubs ten goede kunnen komen. Bovendien is er het probleem van de opstuwende prijs. Als in Nederland c.q. in Europa alles op het open net geregeld is en elders de prijzen opgedreven worden, is er natuurlijk een probleem. Het kan echter niet zo zijn dat alleen een betaaltelevisiekanal uitzendt. Dan moeten er dus onderhandelingen komen over de prijzen. Er moet immers altijd een evenwicht gezocht worden tussen het garanderen van een brede toegankelijkheid voor een acceptabele prijs en marktverstoringselementen. Als bepaalde evenementen worden geplaatst op de lijst van volledig uitzenden in plaats van op de samenvattingenlijst kan dat misschien digitale ontwikkelingen remmen. Het kan bovendien uit puur commercieel oogpunt nadelig zijn voor de desbetreffende clubs.

Nadere gedachtewisseling

Mevrouw **Van Zuijlen** (PvdA) vroeg nogmaals wat er gebeurt als onverhoopt een Nederlander in de finale komt van een tennistoernooi dat niet op de livelijst staat.

De bewering van de staatssecretaris dat er vrijheid is om te onderhandelen met andere partijen klopt niet. Het Commissariaat voor de media wordt er namelijk op afgestuurd op het moment dat dit gebeurt. De vraag is wat er gebeurt als bijvoorbeeld betaaltelevisiekanalen c.q. voetbalclubs naar de rechter stappen met een beroep op het auteursrecht. Wat telt dan zwaarder de Mediawet of het auteursrecht?

Als er geen Nederlandse teams meedoen in bepaalde rondes van het EK- en WK-voetbal worden die dan wel uitgezonden op het open net? En Europacupwedstrijden van onbekende teams? Deze staan wel op de lijst, maar worden die dan ook werkelijk uitgezonden? Er kan dus een situatie ontstaan dat betaaltelevisiezenders bepaalde wedstrijden willen uitzenden die toegewezen zijn aan de open kanalen die deze die wedstrijden niet uitzenden, met als resultaat dat niemand die wedstrijden kan zien?

De heer **Nicolai** (VVD) toonde zich zeer teleurgesteld over deze benadering. De politiek maakt uit wat de burger belangrijk zou moeten vinden, terwijl dat helemaal niet nodig is. De burger moet zelf kunnen kiezen. Die situatie moet zo snel mogelijk bereikt worden. Dat is de toekomst. Het gesloten net is net zo gesloten als de hele tijdschriftenmarkt binnenkort gesloten is, daarop moet men zich ook abonneren.

Is de staatssecretaris het ermee eens dat door deze benadering het verschil tussen voor en achter de decoder wordt vergroot, het risico voor omroepen om achter de decoder te komen dus groter wordt en daarmee de invoering van digitalisering van de kabel wordt bemoeilijkt?

De heer **Atsma** (CDA) stelde vast dat het algemeen belang van bepaalde evenementen wordt gemeten aan bijvoorbeeld het traditionele karakter of aan het aantal kijkers. Uit de door de dienst kijk- en luisteronderzoek gepresenteerde cijfers blijkt welke evenementen als evenementen van algemeen belang kunnen worden bestempeld.

Voetbalelementen moeten voor een breed publiek toegankelijk blijven. Bij voetbal gaat het om geld, geld en nog eens geld en dat zal zo blijven.

Overal in Europa worden de clubs massaal opgekocht door media-magnaten. Dat houdt bepaalde risico's in en het beleid moet daarop worden afgestemd.

De heer Atsma herhaalde het absoluut niet juist te vinden dat de overheid veel geld uitgeeft om bepaalde evenementen naar Nederland te halen en vervolgens toestaat dat uitzending daarvan achter de decoder verdwijnt. Daarover moeten bikkelarde uitspraken gedaan worden. Als de overheid steun verleent, mag zij de garantie eisen dat het door een breed publiek gevolgd kan worden via de televisie.

Elke suggestie dat nieuwe ontwikkelingen belemmerd worden door deze lijst bestempelde de heer Atsma als volstrekte onzin. Er is helemaal niets dat remmend werkt als hiermee prudent wordt omgegaan.

Wat is de juridische houdbaarheid van zo'n lijst en wat kan er afgedwongen worden?

De heer **Bakker** (D66) herhaalde dat de lijst een heleboel dingen regelt die niet geregeld hoeven te worden omdat er geen sprake is van een reële dreiging. De lijst is daardoor nogal arbitrair en niet consequent. Er staan weliswaar bepaalde criteria in de wet, maar dat wil niet zeggen dat alles wat daaraan voldoet op de lijst moet. Het mag erop. Het zou dan ook geen enkel probleem zijn als wél het EK- en WK-voetbal op die lijst zouden komen en bijvoorbeeld niet het Eurovisiesongfestival, want dat is per definitie al European Broadcasting Union, dus publieke omroep, dus open net. Voor die benadering is echter niet gekozen. Op dit moment bestaan er echter wel redenen voor een lijst vanwege EK, WK en de Olympische Spelen, maar daarmee houdt het op.

Hij sloot zich uitdrukkelijk aan bij de vragen over de juridische houdbaarheid van een en ander. Het is evident dat de Mediawet een aantal handvatten geeft, maar wat gebeurt er als een club stelt door de Mediawet onnodig bezwarend in zijn belangen en eigendomsrechten te worden aangetast? Kan de staatssecretaris hierover nader schriftelijk berichten?

De heer **Stellingwerf** (RPF/GPV) vond dat zijn liberale collega's een te badinerende benadering kiezen. Het gaat om de keuzemogelijkheid voor de burger. Hij meende dat bij volledige vrijheid voor het gros van de mensen die keuzemogelijkheid in het geding is. Dat heeft zeker te maken met de absurde hoeveelheden geld die met name in de sportwereld omgaan. Enige inperking op dit punt is wenselijk.

De reactie op het punt van de Paralympics vond hij teleurstellend. Het gaat immers om een groep die al erg weinig in de belangstelling staat. Bovendien wordt voldaan aan drie criteria: algemeen belang, bijzondere culturele betekenis en een groot internationaal sportevenement. De heer Stellingwerf pleitte nogmaals voor plaatsing van de Paralympics op de B-lijst.

De **staatssecretaris** meende dat de hoofdtaak van de publieke omroep is de Nederlandse samenleving bepaalde zaken te presenteren. Hij deelde wel de zorg dat, wanneer de lijst te uitgebreid wordt, dit eventuele ontwikkelingen op het gebied van digitalisering kan belemmeren. Als de lijst over vier jaar geëvalueerd wordt, zullen de ontwikkelingen op het gebied van de decoder gigantisch veel verder zijn dan thans het geval is en kan een en ander ook vanuit dat gezichtspunt bekeken worden.

De lijst is geen verplichting tot uitzending voor het open net. Als het evenement wordt uitgezonden, moet het in ieder geval op het open net worden uitgezonden. Theoretisch is het mogelijk dat het open net geen belangstelling heeft voor een lijstwedstrijd. In dat geval mag een abonneezender die dus ook niet uitzenden. Als Canal+ die wedstrijd alleen uitzendt, is dat in strijd met het Mediabesluit. Daarop vindt toezicht plaats. Inderdaad kan dan niemand zo'n wedstrijd zien. Dat zou theoretisch inderdaad een potentieel nadeel kunnen zijn van deze wet. De staatssecretaris zegde toe nader schriftelijk te zullen ingaan op de juridische consequenties van een en ander vóórdát de behandeling van het wetsvoorstel in de Eerste Kamer plaatsvindt.

Als een betaalkanaal een evenement – bijvoorbeeld Wimbledon – heeft gekocht en er komt een Nederlander in de finale, kan het open net een sublicentie kopen van zo'n finale. Dat blijkt heel snel te kunnen als daarover van tevoren afspraken gemaakt worden.

De voorzitter van de commissie,
Van der Hoeven

De griffier van de commissie,
Mattijssen